

Opdracht 4

Studiejaar 2011-2012

Relatie tussen Ouderlijk Opvoedgedrag en Probleemgedrag bij Jongens en Meisjes van Elf en Twaalf jaar

Eindartikel

Universiteit Utrecht

Faculteit Sociale Wetenschappen

Cursuscode: 200600042

Datum: 23 juni 2012

Begeleider: Bart Brouns

Tweede beoordelaar: Paul Baar

Frederieke van Anken 3385019

Simone van Hoek 3478432

Eke Michorius 3480852

Nathalie Vergeer 3489043

Abstract

In deze studie is onderzoek gedaan naar de relatie tussen ouderlijk opvoedgedrag en probleemgedrag bij jongens en meisjes van 11 en 12 jaar oud. Het is van belang deze relatie te onderzoeken, omdat probleemgedrag negatieve effecten heeft op het gezin en verschillende aspecten van de ontwikkeling van het kind. Omdat er sprake is van een wederzijdse beïnvloeding tussen het opvoedgedrag van ouders en het probleemgedrag van kinderen is het van belang om meer kennis te krijgen van de mate van de samenhang. Er hebben 458 kinderen deelgenomen aan het onderzoek. Hiervan was 47% jongen en 53% meisje. Door middel van zelfrapportage is de mate van externaliserend en internaliserend probleemgedrag in relatie gebracht met de perceptie van ouderlijk positief en negatief opvoedgedrag. Daarnaast is onderzocht in hoeverre deze relatie verschillend is voor jongens en meisjes. Sekseverschillen zijn echter in geen enkele analyse gevonden. In overeenstemming met de eerder opgestelde hypothese hebben ANCOVA analyses laten zien dat positief opvoedgedrag negatief samenhangt met externaliserend probleemgedrag. Er is geen relatie tussen positief opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag gevonden, dit is inconsistent met de hypothese waardoor deze is verworpen. Tussen negatief opvoedgedrag en zowel externaliserend als internaliserend probleemgedrag is, in overeenstemming met de hypothesen, een positieve relatie gevonden. Bovenstaande aangetoonde relaties benadrukken het belang van het voorkomen van een vicieuze cirkel van negatief opvoedgedrag en probleemgedrag.

Trefwoorden: opvoedgedrag, probleemgedrag, externaliserend, internaliserend, adolescenten

Kinderen en hun opvoeders zijn constant met elkaar in interactie. Het gedrag van een kind is dan ook niet volledig los te zien van het opvoedgedrag van de ouders. Er is sprake van een wederzijdse beïnvloeding (Hipwell, Keenan, Kasza, Loeber, Stouthamer-Loeber, & Bean, 2008). In onderzoek naar de etiologie van probleemgedrag bij kinderen, wordt onderscheid gemaakt in drie groepen waarin er sprake kan zijn van risico- en protectieve factoren die al dan niet kunnen bijdragen aan probleemgedrag. Deze drie groepen zijn: kindkenmerken, omgevingsfactoren en ouderkenmerken (Bosmans, Braet, Van Leeuwen, & Beyers, 2006). In dit onderzoek zal de focus liggen op de groep ouderkenmerken. Het opvoedgedrag van ouders is hier een belangrijk onderdeel van. De opvoeding heeft een grote invloed op de ontwikkeling van hun kinderen (O'Connor, 2002). In dit onderzoek wordt er binnen het begrip opvoeding onderscheid gemaakt tussen positief en negatief opvoedgedrag.

Binnen de literatuur wordt er een onderscheid gemaakt in probleemgedrag, namelijk tussen externaliserend en internaliserend probleemgedrag (Liu, 2004). Externaliserend probleemgedrag, ook wel verstorend gedrag genoemd, houdt in dat het probleemgedrag naar buiten is gericht, zichtbaar is en dat het een negatief effect heeft op de externe omgeving. Er is vaak sprake van druk, hyperactief, agressief of regelovertrekend gedrag (Liu, 2004). Internaliserend probleemgedrag is gedrag dat naar binnen gericht is, dit gedrag is dus niet snel zichtbaar. Dit gedrag beïnvloedt de intra persoonlijke omgeving van het kind, zoals emoties en gemoedstoestanden, eerder dan dat het een effect heeft op de externe omgeving. Internaliserend probleemgedrag omvat teruggetrokken, geremd gedrag evenals angst en depressiviteit (Zahn-Waxler, Klimes-Dougan, & Slattery, 2000).

Het doel van de huidige studie is te onderzoeken of er een relatie bestaat tussen opvoedgedragingen, positief en negatief, en probleemgedrag, externaliserend en internaliserend. Tevens zullen sekseverschillen in deze relaties onderzocht worden.

Coercion theorie van Patterson

Het bidirectionele effect tussen opvoeding en probleemgedrag is beschreven in de veel gebruikte *coercion* theorie van Patterson (1976). Hierin wordt gesteld dat de relatie tussen hard straffen en probleemgedrag een vicieuze cirkel is. Ouders kunnen negatief gedrag van hun kind bekrachtigen door inconsistent en hard te disciplineren. Dit wordt getypeerd als negatief opvoedgedrag. Probleemgedrag wordt volgens Patterson aangeleerd door gezinsleden. Omdat ouders negatief gedrag van hun kind bekrachtigen door inconsistent en hard te straffen zal het probleemgedrag in de toekomst vaker vertoond worden, waardoor kinderen het inconsistente en harde straffen weer uitlokken. Als er dus niet op een goede manier gestraft wordt, dan zal het probleemgedrag bij het

kind verergeren en blijft het gezin in een vicieuze cirkel van negatief opvoedgedrag draaien.

Positief opvoedgedrag

Positief opvoedgedrag wordt gekarakteriseerd als ouderlijke betrokkenheid, het bieden van steun, het bevorderen van autonomie en het stellen van regels (Bosmans et al., 2006). Belonen wordt ook beschreven als een onderdeel van positief opvoedgedrag (Van Leeuwen & Vermulst, 2004).

Externaliserende problematiek. Uit longitudinale studies naar de invloed van positief opvoedgedrag op externaliserend probleemgedrag is gebleken dat positief opvoedgedrag negatief samenhangt met externaliserend probleemgedrag (Bosmans et al., 2006; Eisenberg et al., 2005). Gedragscontrole en monitoring door ouders kunnen een bijdrage leveren in het voorkomen van ongewenst, risicovol en agressief gedrag. (Barber, Olsen, & Shagle, 1994; Barnes & Farrel, 1992; Domenech Rodríguez, Davis, Rodríguez, & Bates, 2006; Galambos, Barker, & Almeida, 2003). Dat een hoge mate van monitoring en betrokkenheid van ouders wordt geassocieerd met minder delinquent en externaliserend gedrag komt tevens naar voren uit andere longitudinale onderzoeken (Pettit, Laird, Dodge, Bates, & Criss, 2001; Reitz, Dekovic, & Meijer, 2006). Het gebrek aan positieve opvoedstrategieën, zoals het stellen van duidelijke regels door ouders verhoogt de kans op externaliserend probleemgedrag. Het stellen van regels blijkt eveneens van belang in onderzoek dat zich specifiek richt op alcoholgebruik en roken (Dalton et al., 2006; Mares, Lichtwarck-Aschoff, Burk, van der Vorst, & Engels, 2012).

Internaliserende problematiek. Positief opvoedgedrag kan eveneens voor lagere niveaus van internaliserend probleemgedrag zorgen (Finkenauer, Engels, & Baumeister, 2005; Greenberger, Chen, Tally, & Dong, 2000). Het stellen van regels en gedragscontrole door ouders verlaagt de kans op internaliserend probleemgedrag (Domenech Rodríguez et al., 2006; Galambos et al., 2003). Daarnaast verlaagt een hogere mate van monitoring door ouders de kans op internaliserend probleemgedrag, voornamelijk voor depressies (Jacobson & Crockett, 2000; Pettit et al., 2001). Echter, monitoring kan tevens een negatieve werking hebben en de kans op internaliserend probleemgedrag vergroten wanneer het kind het gevoel heeft dat hij of zij gecontroleerd wordt door de ouders. Dat de perceptie van overmatige ouderlijke betrokkenheid de kans op internaliserend probleemgedrag bij kinderen kan vergroten blijkt eveneens uit onderzoeken van Kerr en Stattin (2000) en Reitz en collega's (2006)

Over de relatie tussen belonen en externaliserend en/of internaliserend probleemgedrag bij kinderen is in de recente literatuur weinig bekend. Een wat oudere studie laat zien dat het belonen door ouders die positief tegenover beloningen staan, de pro-sociale en intrinsieke motivatie van kinderen kan ondermijnen (Fabes, Fultz, Eisenberg, May-Plumee, & Christoffer, 1989). Verder wordt er in de literatuur aandacht

besteed aan beloningen als onderdeel van oudertrainingsprogramma's die positief opvoedgedrag bevorderen (Sanders, Bor, & Morawska, 2007). Er zou dus gesteld kunnen worden dat ook het aspect belonen van positief opvoedgedrag leidt tot een vermindering van probleemgedrag.

Bovenstaande bevindingen sluiten aan bij de literatuur over positief opvoedgedrag en probleemgedrag. Deze literatuur beschrijft dat adolescenten in een verzorgende, steungevende familie waarin ouders verantwoordelijk en liefhebbend naar hun kinderen zijn, minder geneigd zijn om probleemgedrag te vertonen dan adolescenten die opgroeien in een conflictueuze familie waar de ouders afwijzend en niet betrokken zijn (Lamborn, Mounts, Steinberg, & Dornbusch, 1991).

Sekseverschillen. In de literatuur over positief opvoedgedrag in relatie tot probleemgedrag worden er geen theorieën over sekseverschillen besproken. In de meeste studies worden sekseverschillen in deze relatie ook niet gevonden (Bosmans et al., 2006; Eisenberg et al., 2005; Finkenauer et al., 2005; Greenberger et al., 2000). Echter, als er specifiek naar de positieve werking van monitoring in relatie tot externaliserend en internaliserend probleemgedrag wordt gekeken, is deze sterker voor meisjes dan voor jongens. Dit blijkt uit alle onderzoeken waarin dit specifiek is onderzocht (Jacobson & Crockett, 2000; Pettit et al., 2001; Webb, Bray, Getz, & Adams, 2002).

Negatief opvoedgedrag

Hard en straffend opvoedgedrag wordt gezien als negatief opvoedgedrag en wordt in verband gebracht met negatieve uitkomsten voor kinderen op korte en lange termijn (Ritchie & Buchanan, 2009). Straffen refereert naar de presentatie van iets ongenegens of het wegnemen van iets positiefs naar aanleiding van ongewenst gedrag (Dadds & Salmon, 2003). Het doel van straffen is de waarschijnlijkheid van het voordoen van bepaald gedrag verkleinen. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen verschillende vormen van straffen; zo is er slaan, ontzegging, dwingen en dreigen (Buldukoglu & Kukulcu, 2007). Bij mild straffen kan gedacht worden aan verbale berispingen, een beboeting of een tijdelijke verwijdering uit de ruimte (Maag, 2001). Onder hard straffen wordt het fysiek straffen van kinderen verstaan (Wicks-Nelson & Israel, 2006).

Externaliserende problematiek. Opvoedgedragingen kunnen verschillende externaliserende probleemgedragingen tot stand brengen bij peuters (Barling, MacEwen, & Nolte, 1993). Hoe vaker een ouder straft, des te meer gedrags- en aandachtsproblemen het kind gaat vertonen. Tevens is uit het onderzoek van Weiss en collega's (1992) gebleken dat fysiek straffen van kinderen in de schoolleeftijd, probleemgedrag op een later meetmoment kan voorspellen. Hierbij is gebleken dat hard straffen door ouders bij het eerste meetmoment vaak samenhangt met agressief gedrag van kinderen op latere leeftijd. Soortgelijke resultaten zijn gebleken uit een meer recent

onderzoek van Amato en Fowler (2002). Zij hebben kinderen van 5 tot 18 jaar oud onderzocht en hebben, evenals Weiss, Dodge, Bates en Pettit (1992), een longitudinaal design gebruikt. De resultaten van dit onderzoek laten zien dat hard straffen op het eerste meetmoment samenhangt met lagere schoolprestaties, een zwakker aanpassingsvermogen en meer probleemgedrag in het kind op een later meetmoment.

Internaliserende problematiek. Uit onderzoek van Marchand & Hock (1998) is gebleken dat ouderlijke restrictie en straffen voorspellers zijn voor internaliserende probleemgedragingen bij het kind. In de literatuur is er verder weinig beschreven over de relatie tussen negatief opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag.

Sekseverschillen. Uit longitudinaal onderzoek naar de relatie tussen hard straffen en specifieke stoornissen bij jongens van 7 tot 12 jaar is gebleken dat hard straffen vaak samenhangt met Conduct Disorder (CD) (Burke, Pardini, & Loeber, 2008). De relatie tussen hard straffen en internaliserend probleemgedrag zal waarschijnlijk kleiner zijn bij jongens dan bij meisjes. Dit wordt verwacht omdat jongens over het algemeen minder internaliserend probleemgedrag vertonen (Dulmus & Hilarski, 2006). Daarnaast zijn er in vorige onderzoeken geen duidelijke resultaten over de relatie tussen straffen en internaliserend probleemgedrag bij jongens gerapporteerd (Burke et al., 2008).

Meisjes die hard worden gestraft hebben vaker internaliserende gedragsproblemen, zoals een depressie, dan jongens (Dulmus & Hilarski, 2006). Uit dit onderzoek is gebleken dat hard straffen door ouders een voorspeller is voor zowel externaliserend probleemgedrag als depressie bij meisjes. Omgekeerd voorspellen depressie en gedragsproblemen ook het gebruik van hard straffen door ouders. Deze bi-directionele relatie tussen hard straffen en gedragsproblemen bij meisjes komt ook uit ander onderzoek naar voren (Miller, Loeber, & Hipwell, 2009).

Hypotheses

De hypothesen van dit onderzoek zijn, dat er een negatieve samenhang bestaat tussen positief opvoedgedrag en externaliserend en internaliserend probleemgedrag. Er worden in deze relaties geen sekseverschillen verwacht. Tevens wordt er verwacht dat er een positieve samenhang bestaat tussen negatief opvoedgedrag en externaliserend en internaliserend probleemgedrag. Bij deze relaties worden er wel sekseverschillen verwacht, namelijk dat jongens meer externaliserend probleemgedrag laten zien als er sprake is van negatief opvoedgedrag en meisjes zowel externaliserend als internaliserend probleemgedrag.

Methode

Proefpersonen

Voor het huidige onderzoek zijn 494 kinderen uit groep zeven en acht benaderd. Deze kinderen zijn afkomstig van 18 basisscholen verspreid over Nederland, in zowel

landelijke als stedelijke gebieden. Uiteindelijk heeft 92.7% van de respondenten deelgenomen aan het onderzoek, waardoor het aantal deelnemende participanten op 458 kwam. Van de 36 leerlingen die niet hebben deelgenomen, hebben 22 leerlingen geen toestemming van de ouders gekregen, drie kinderen hebben niet deelgenomen wegens alternatieve taken en 11 kinderen als gevolg van ziekte of een tandartsbezoek. De verhouding tussen jongens en meisjes was redelijk gelijkwaardig met 214 jongens (47%) en 244 meisjes (53%). Alle kinderen waren elf tot en met dertien jaar, met een gemiddelde leeftijd van 11.8 jaar ($SD = 0.59$). De gemiddelde leeftijd voor jongens was 11.9 jaar ($SD = 0.59$). Voor meisjes was de gemiddelde leeftijd 11.8 jaar ($SD = 0.59$). De meerderheid (95%) van de participerende kinderen was in Nederland geboren.

Onderzoeksinstrumenten

Om externaliserend en internaliserend probleemgedrag te meten, zijn schalen van de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ; Goodman, 1997; Van Widenfelt, Goedhart, Treffers, & Goodman, 2003) gebruikt. Deze vragenlijst maakt gebruik van zelfrapportage door jongeren tussen de 11 en 17 jaar. Er zijn twee nieuwe schalen samengesteld uit de bestaande schalen. De schalen gedragsproblemen, problemen met leeftijdsgenoten en hyperactiviteit/aandachtstekort vormen de externaliserende schaal (items: 1, 2, 4, 5, 7, 9, 10, 12, 15, 17, 18, 20, 21, 22, 25) en de schaal emotionele problemen vormt de internaliserende schaal (items: 3, 8, 13, 16, 24). De scoring is gebeurd op een driepuntsschaal, (0 = niet waar, 1 = beetje waar en 2 = zeker waar). De somscores van de samengestelde schalen zijn gebruikt. Uit voorgaand onderzoek is gebleken dat de SDQ een valide instrument is (Achenbach et al., 2008). De betrouwbaarheid van de externaliserende en internaliserende schaal van de SDQ in het huidige onderzoekssample is respectievelijk .43 en .72. De externaliserende schaal heeft een lage betrouwbaarheid, de internaliserende schaal heeft een hoge, goede betrouwbaarheid.

Om verschillende opvoedgedragingen te meten, zijn de schalen van de Verkorte Schaal voor Ouderlijk Gedrag (VSOG; afgeleid van de SOG, zie Van Leeuwen & Vermulst, 2004) gebruikt. De schalen van vader en moeder zijn opgeteld, deze totaalscore is gebruikt in de analyses. De VSOG meet de perceptie van het kind vanaf acht jaar over de aanwezige opvoedstrategieën bij ouders die geassocieerd worden met delinquentie en gedragsproblemen. Er zijn nieuwe schalen samengesteld uit de bestaande schalen. De schalen positief ouderlijk gedrag, regels stellen en belonen vormen de schaal positief opvoedgedrag (items: 1, 2, 4, 6, 9, 10, 11, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 23, 24) en de schalen hard straffen en straffen vormen de schaal negatief opvoedgedrag (items: 3, 5, 7, 8, 12, 14, 20, 22, 25). De scoring is gebeurd op een vijfpuntsschaal, (1 = nooit, 5 = altijd). De somscores van deze schalen zijn gebruikt. Uit voorgaand onderzoek is gebleken dat de SOG, waar de VSOG van afgeleid is, een valide instrument is (Van

Leeuwen & Vermulst, 2004). De betrouwbaarheden van de samengestelde schalen positief opvoedgedrag en negatief opvoedgedrag zijn in het huidige onderzoekssample respectievelijk .94 en .91. Deze samengestelde schalen hebben een goede betrouwbaarheid.

Procedure

Om de vragenlijsten af te nemen is telefonisch of door middel van het afleggen van een bezoek contact gezocht met de directeuren en leerkrachten van groep 8 van 18 verschillende scholen. De ouders van de leerlingen zijn ingelicht door middel van een brief. Zij hebben hiermee de mogelijkheid gekregen om de deelname aan het onderzoek van hun kind te weigeren. De vragenlijsten zijn afgenomen door één student in het klaslokaal. De leerkracht is ten tijde van de afname ook aanwezig geweest in het klaslokaal. Er is verteld dat het onderzoek volledig anoniem is, dat de antwoorden die ze geven niet fout kunnen zijn en dat ze ten alle tijden bij onduidelijkheid vragen mogen stellen aan de afnameleider. Ook is er verteld dat de vragenlijsten ieder voor zich gemaakt moeten worden. De benodigde tijd voor het invullen van de vragenlijsten is gemiddeld 50 minuten.

Statistische analyses

Om de verkregen data te analyseren is gebruik gemaakt van zowel beschrijvende als toetsende statistiek. Met t-tests is gekeken of jongens en meisjes verschillen in hun perceptie van het opvoedgedrag van hun ouders en in de mate van externaliserend en internaliserend probleemgedrag. Vervolgens is aan de hand van 4 ANCOVA's getoetst of er interactie- en/of hoofdeffecten zijn van sekse en de verschillende opvoedgedragingen op probleemgedrag bij kinderen van 11 en 12 jaar oud. Indien er sprake is van een significante interactie, is er als vervolganalyse op correlaties getest voor beide seksen afzonderlijk. Aan de hand daarvan is geanalyseerd wat het verschil is tussen jongens en meisjes in de relatie tussen externaliserend of internaliserend probleemgedrag en positief of negatief opvoedgedrag.

Resultaten

Beschrijvende statistiek

Ten eerste is getest of er sekseverschillen zijn in de mate van externaliserend of internaliserend probleemgedrag en in de perceptie van positief en negatief opvoedgedrag. Bij deze analyses is gebruik gemaakt van t-testen. De resultaten van de analyses zijn weergegeven in Tabel 1, evenals de gemiddelden en standaarddeviaties. Uit de analyse is gebleken dat de Levene's test niet significant is voor externaliserend en internaliserend probleemgedrag. Daarom is voor de testwaarden uitgegaan van 'equal variances assumed'. Voor opvoedgedrag is de Levene's test wel significant gebleken, voor deze testwaarden is uitgegaan van 'equal variances not assumed'. Uit de analyse is gebleken dat er significante verschillen zijn tussen jongens en meisjes met betrekking tot

zowel externaliserend als internaliserend probleemgedrag, met respectievelijk $t(427.19) = 4.50, p < .001$ en $t(454.64) = -4.18, p < .001$. Jongens hebben hoger gescoord op externaliserend probleemgedrag en meisjes hebben hoger gescoord op internaliserend probleemgedrag. Uit de analyse naar sekseverschillen voor positief opvoedgedrag is gebleken dat er geen significante verschillen zijn tussen jongens en meisjes, $t(456) = -1.13, p = .259$. Uit de analyse van negatief opvoedgedrag is gebleken dat er sprake is van significante sekseverschillen, $t(456) = 2.07, p = .039$. Jongens scoren hoger op hun perceptie van negatief opvoedgedrag in vergelijking tot meisjes.

Tabel 1

Beschrijvende statistiek van dimensies van probleemgedrag en opvoedgedrag

Variabele	Jongens		Meisjes		T	df	p
	M	SD	M	SD			
Probleemgedrag							
Externaliserend	8.61	4.25	6.91	3.76	4.50	427.19	<.001
Internaliserend	2.31	2.11	3.21	2.49	-4.18	454.64	<.001
Opvoedgedrag							
Positief	109.32	21.13	111.58	21.50	-1.13	456	.259
Negatief	33.68	10.31	31.71	9.96	2.07	456	.039

Noot. De testwaarden van probleemgedrag binnen deze tabel zijn gebaseerd op 'equal variances assumed', aangezien de Levene's test niet significant is gebleken. De testwaarden van opvoedgedrag binnen deze tabel zijn gebaseerd op 'equal variances not assumed', aangezien de Levene's test significant is gebleken.

ANCOVAs positief opvoedgedrag

Er zijn twee ANCOVA's uitgevoerd met betrekking tot positief opvoedgedrag en externaliserend en internaliserend probleemgedrag. Bij beide ANCOVA's is positief opvoedgedrag als covariaat en sekse als fixed factor opgenomen in de analyse. Externaliserend probleemgedrag is bij de eerste ANCOVA opgenomen als afhankelijke variabele, bij de tweede ANCOVA is internaliserend probleemgedrag opgenomen als afhankelijke variabele.

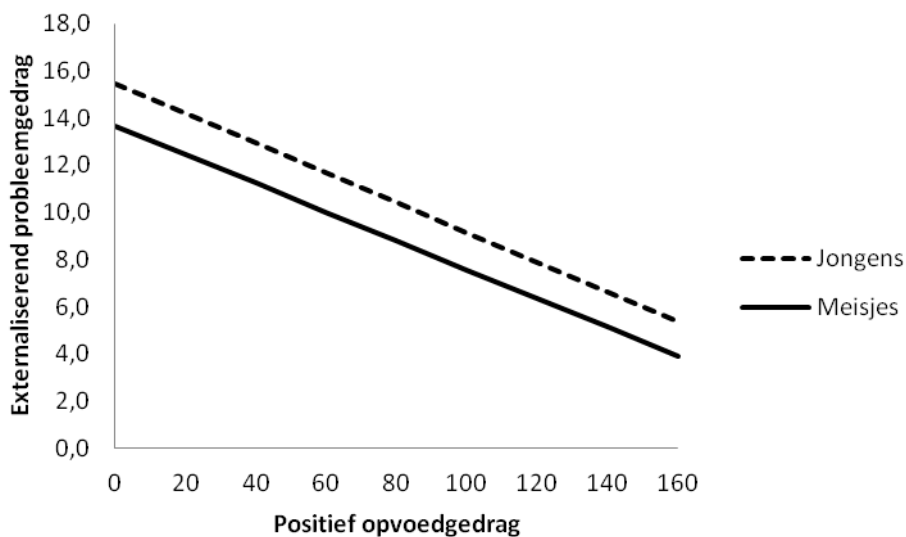
Allereerst is er getest of er sprake is van hoofd- en interactie-effecten van positief opvoedgedrag op externaliserend probleemgedrag. In Tabel 2 en Figuur 1 zijn de resultaten van de samenhang tussen positief opvoedgedrag en externaliserend probleemgedrag weergegeven. Uit de analyse is gebleken dat er sprake is van een significant hoofdeffect van positief opvoedgedrag op externaliserend probleemgedrag, $F(1, 453) = 54.59, p < .001$, partial $\eta^2 = .06$. Uit de partial η^2 blijkt dat er sprake is van een klein effect. Uit het B-gewicht van $-.06 (SE = .01)$ is gebleken dat er sprake is van een negatieve relatie tussen positief opvoedgedrag en externaliserend probleemgedrag. Dit is in overeenstemming met de gestelde hypothesen. Uit de analyse blijkt dat er geen

sprake is van een hoofdeffect van sekse, $F(1, 453) = .91, p = .340, \text{partial } \eta^2 = .00$. Er is geen interactie-effect geconstateerd, $F(1, 453) = .02, p = .899, \text{partial } \eta^2 = .00$. Dit is in overeenstemming met de gestelde hypothesen.

Tabel 2

ANCOVA Hoofdeffecten van Positief Opvoedgedrag en Sekse op Externaliserend Probleemgedrag en Interactie-effect van Sekse en Positief Opvoedgedrag op Externaliserend Probleemgedrag

Variabele	df	F	p	η^2	B	SE
Hoofdeffect						
Positief opvoedgedrag	1	54.59	<.001	.06	-.06	.01
Sekse	1	.91	.340	.00	1.79	1.87
Interactie-effect						
Sekse*Positief opvoedgedrag	1	.02	.899	.00		
Error	453					

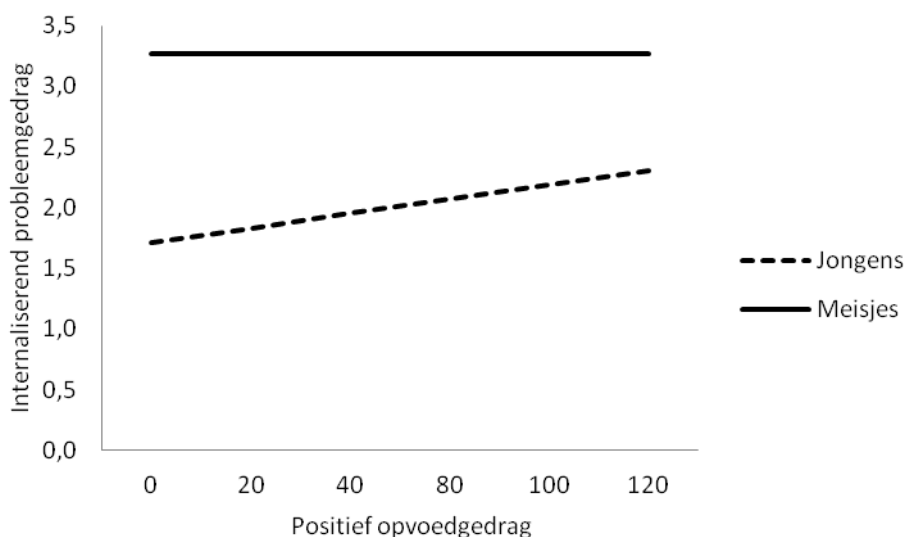
Figuur 1. Samenhang tussen positief opvoedgedrag en externaliserend probleemgedrag voor jongens en meisjes afzonderlijk weergegeven.

Er is eveneens getest of er sprake is van een hoofd- en interactie-effect van positief opvoedgedrag op internaliserend probleemgedrag. De resultaten zijn in Tabel 3 en Figuur 2 weergegeven. Uit de ANCOVA is geen significant hoofdeffect van positief opvoedgedrag op internaliserend probleemgedrag gebleken, $F(1, 453) = .23, p = .629, \text{partial } \eta^2 = .00$. Dit is niet overeenkomstig met de gestelde hypothesen. Uit de analyse blijkt eveneens dat er geen significant hoofdeffect is van sekse, $F(1, 453) = 1.84, p = .176, \text{partial } \eta^2 = .00$. Er is tevens geen significant interactie-effect gevonden, $F(1, 453) = .35, p = .555, \text{partial } \eta^2 = .00$. Dit is in overeenstemming met de gestelde hypothesen.

Tabel 3

ANCOVA Hoofdeffecten van Positief Opvoedgedrag en Sekse op Internaliserend Probleemgedrag en Interactie-effect van Sekse en Positief Opvoedgedrag op Internaliserend Probleemgedrag

Variabele	<i>df</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	η^2	<i>B</i>	<i>SE</i>
Hoofdeffect						
Positief opvoedgedrag	1	.23	.629	.00	.00	.01
Sekse	1	1.84	.176	.00	-1.56	1.15
Interactie-effect						
Sekse*Positief opvoedgedrag	1	.35	.555	.00		
Error	453					

Figuur 2. Samenhang tussen positief opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag voor jongens en meisjes afzonderlijk weergegeven.

ANCOVA’s negatief opvoedgedrag

De volgende twee ANCOVA’s zijn uigevoerd met negatief opvoedgedrag als covariaat en met sekse als fixed factor. Bij de eerste ANCOVA is externaliserend probleemgedrag opgenomen als afhankelijke variabele, bij de tweede ANCOVA is internaliserend probleemgedrag opgenomen als afhankelijke variabele in de analyse.

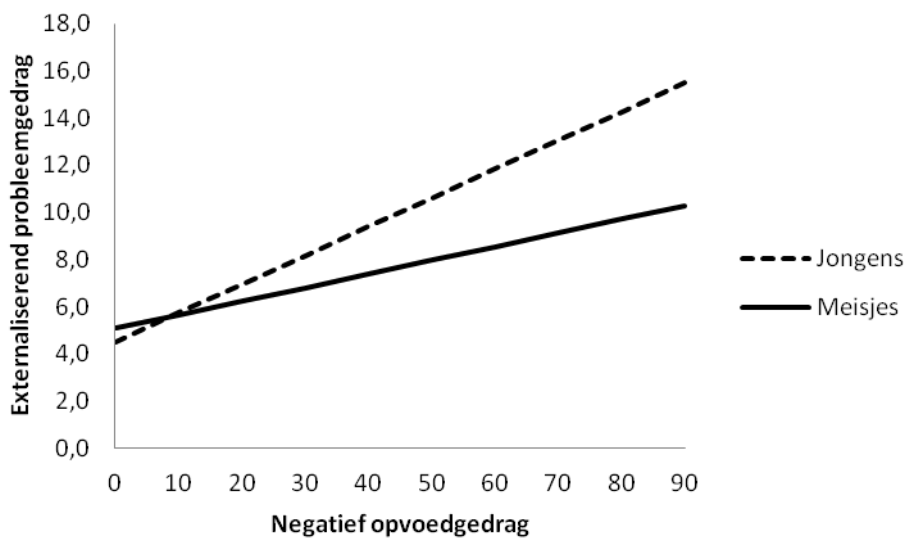
De resultaten van de hoofd- en interactie-effecten van negatief opvoedgedrag op externaliserend probleemgedrag zijn weergegeven in Tabel 4 en Figuur 3. Er is een significant hoofdeffect geconstateerd van negatief opvoedgedrag op externaliserend probleemgedrag, $F(1, 453) = 24.89, p < .001$, partial $\eta^2 = .06$. Uit partial η^2 is gebleken dat er sprake is van een klein effect. Het *B*-gewicht, $B = .06 (SE = .03)$, heeft aangeduid dat het om een positieve relatie gaat. Dit is in overeenstemming met de

gestelde hypothese. Uit de analyse blijkt dat er geen sprake is van een significant hoofdeffect van sekse, $F(1, 453) = .21, p = .646, \text{partial } \eta^2 = .00$. Er is geen interactie-effect gebleken uit de analyse, $F(1, 453) = 3.15, p = .077, \text{partial } \eta^2 = .01$. Dit is in overeenstemming met de gestelde hypothesen.

Tabel 4

ANCOVA Hoofdeffecten van Negatief Opvoedgedrag en Sekse op Externaliserend Probleemgedrag en Interactie-effect van Sekse en Negatief Opvoedgedrag op Externaliserend Probleemgedrag

Variabele	df	F	p	η^2	B	SE
Hoofdeffect						
Negatief opvoedgedrag	1	24.89	<.001	.05	.06	.03
Sekse	1	.21	.646	.00	-.57	1.23
Interactie-effect						
Sekse*Negatief opvoedgedrag	1	3.15	.077	.01		
Error	453					

Figuur 3. Samenhang tussen negatief opvoedgedrag en externaliserend probleemgedrag voor jongens en meisjes afzonderlijk weergegeven.

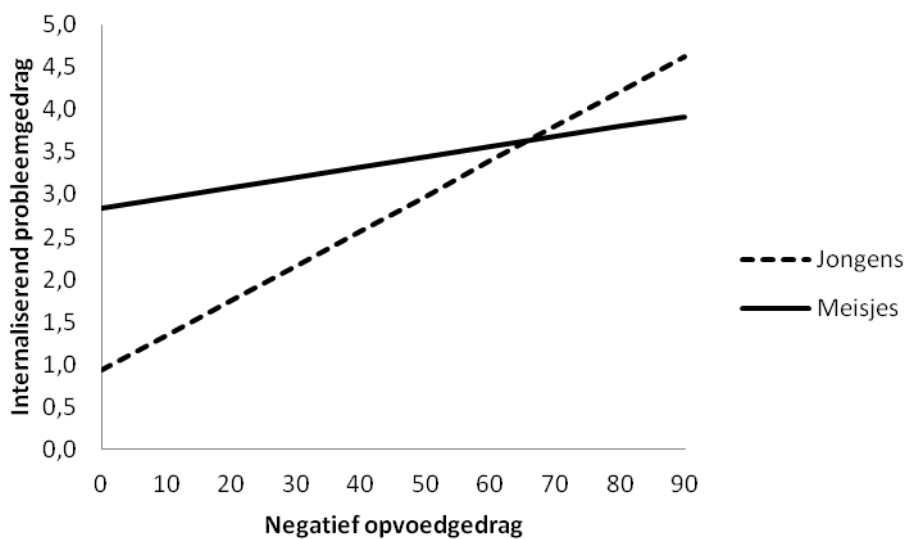
Tot slot is de relatie tussen negatief opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag getest. Uit de analyse, weergegeven in Tabel 5 en Figuur 4, is gebleken dat er sprake is van een significant hoofdeffect van negatief opvoedgedrag op internaliserend probleemgedrag, $F(1, 453) = 6.08, p = .014, \text{partial } \eta^2 = .01$. Uit de partial η^2 is gebleken dat dit effect klein is. Volgens het B-gewicht is hier sprake van een positieve relatie, $B = .01 (SE = .02)$. Deze bevindingen zijn in overeenstemming met de gestelde hypothesen. Uit de analyse is gebleken dat er sprake is van een significant

hoofdeffect van sekse, $F(1, 453) = 6.80, p < .05$, partial $\eta^2 = .02$. Uit de partial η^2 is af te leiden dat dit een klein effect is. Volgens het B -gewicht is er hier sprake van een negatieve relatie, $B = -.91 (SE = .73)$. Er is geen interactie-effect gebleken uit de analyse, $F(1, 453) = 6.80, p = .171$, partial $\eta^2 = .00$. Dit is niet in overeenstemming met de gestelde hypothesen.

Tabel 5

ANCOVA Hoofdeffecten van Negatief Opvoedgedrag en Sekse op Internaliserend Probleemgedrag en Interactie-effect van Sekse en Negatief Opvoedgedrag op Internaliserend Probleemgedrag

Variabele	df	F	p	η^2	B	SE
Hoofdeffect						
Negatief opvoedgedrag	1	6.08	.014	.01	.01	.02
Sekse	1	6.80	.009	.02	-.91	.73
Interactie-effect						
Sekse*Negatief opvoedgedrag	1	1.88	.171	.00		
Error	453					

Figuur 4. Samenhang tussen negatief opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag voor jongens en meisjes afzonderlijk weergegeven.

Discussie

In dit onderzoek is gekeken naar de relatie tussen ouderlijk opvoedgedrag en probleemgedrag bij kinderen van 11 en 12 jaar oud. Er is gekeken naar positief en negatief opvoedgedrag en externaliserend en internaliserend probleemgedrag. In het onderzoek is onderscheid gemaakt tussen jongens en meisjes. Echter, in geen van de analyses is er een sekseverschil gevonden met betrekking tot de relatie tussen positief

en negatief opvoedgedrag en probleemgedrag. Dit is inconsistent met de hypothesen met betrekking tot negatief opvoedgedrag, er werd namelijk een sekseverschil verwacht bij internaliserend probleemgedrag. Naar aanleiding van literatuuronderzoek werd namelijk verwacht dat jongens die hard gestraft worden externaliserend probleemgedrag zouden vertonen (Burke et al., 2008) en dat meisjes die hard gestraft worden externaliserend en internaliserend probleemgedrag zouden vertonen (Dulmus & Hilarski, 2006). Er is gebleken dat positief opvoedgedrag negatief samenhangt met externaliserend probleemgedrag. Er is geen relatie tussen positief opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag gevonden, dit is inconsistent met de hypothese waardoor deze is verworpen. Tussen negatief opvoedgedrag en zowel externaliserend als internaliserend probleemgedrag is een positieve relatie gevonden. Met uitzondering van de hypothese met betrekking tot de relatie tussen positief opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag, kunnen de hypothesen worden aangenomen. Er is dus een duidelijke samenhang tussen zowel positief als negatief opvoedgedrag en probleemgedrag.

De bevinding dat positief opvoedgedrag negatief samenhangt met externaliserend probleemgedrag is consistent met de literatuur. Adolescenten die opgroeien in een verzorgende, steungevende familie waarin ouders verantwoordelijk en liefhebbend voor hun kinderen zijn, zijn minder geneigd om probleemgedrag te vertonen dan adolescenten die opgroeien in een conflictueuze familie waarin ouders afwijzend en niet betrokken zijn (Bosmans et al., 2006; Eisenberg et al., 2005; Lamborn et al., 1991; Reitz et al., 2000).

In het huidige onderzoek is geen relatie gevonden tussen positief opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag. Dit is niet in overeenstemming met de literatuur waaruit gebleken is dat positief opvoedgedrag samenhangt met het verminderd voorkomen van internaliserend probleemgedrag (Greenberger et al., 2000; Finkenauer et al., 2005; Pettit et al., 2001). Een verklaring hiervoor kan zijn dat kinderen die internaliserend probleemgedrag rapporteren, positief opvoedgedrag van hun ouders als te controlerend ervaren. Dit wordt door de kinderen wellicht niet als ondersteunend opvoedgedrag geïnterpreteerd, waardoor het internaliserend probleemgedrag niet zal afnemen (Reitz et al., 2006).

Er is gebleken dat negatief opvoedgedrag positief samenhangt met externaliserend probleemgedrag. Dit is in overeenstemming met de literatuur waarin wordt gesteld dat meer straffen door ouders samenhangt met meer gedrags- en aandachtsproblemen bij kinderen (Barling et al., 1993; Burke et al., 2008; Hipwell et al., 2008; Miller et al., 2009). De relatie is bidirectioneel. Er is ook een verband aangetoond tussen internaliserend probleemgedrag en negatief opvoedgedrag. In eerder onderzoek is naar voren gekomen dat ouderlijke restrictie en straffen voorspellers zijn voor internaliserend probleemgedrag bij het kind (Marchand & Hock, 1998). Ook deze relatie

is bidirectioneel, internaliserend probleemgedrag is eveneens een voorspeller voor negatief opvoedgedrag bij ouders gebleken (Hipwell et al., 2008; Miller et al., 2009).

Het huidige onderzoek voegt iets toe aan de bestaande literatuur doordat de leeftijdsgroep van 11- en 12-jarigen nog weinig is onderzocht. Deze leeftijd betreft echter een belangrijke periode in het leven waarin kinderen nog erg beïnvloedbaar zijn (De Goede, Branje, & Meeus, 2008). Ondanks dat kinderen op deze leeftijd steeds meer autonomie krijgen, is het van belang gebleken om ze ook in deze periode door middel van opvoeding te sturen. Emotionele- en gedragsproblemen bij kinderen in de schoolleeftijd hebben een nadelige impact op hun eigen welzijn, het welzijn van de familie en de school (Atzaba-Poria, Pike, & Deater-Deckard, 2004). Het is van belang om dit zoveel mogelijk tegen te gaan en factoren die invloed hebben op probleemgedrag bij kinderen te onderzoeken. Daarnaast is er aandacht besteed aan sekseverschillen. Hier is op dit gebied nog geen specifiek onderzoek naar gedaan. Ten slotte is er gebruik gemaakt van zelfrapportage. Dit is met name gunstig voor de validiteit van het gerapporteerde probleemgedrag. Aangezien kinderen van 11 en 12 jaar zich steeds meer los maken van hun ouders, hebben ouders minder zicht op probleemgedrag en kunnen zij dit dus minder goed rapporteren dan de kinderen zelf.

Het huidige onderzoek heeft tevens een aantal beperkingen. Ten eerste heeft er maar één meetmoment plaatsgevonden en heeft er geen manipulatie binnen de opvoedsituatie plaatsgevonden. Hierdoor kunnen geen causale relaties worden aangetoond, er kan alleen worden vastgesteld of er een samenhang is tussen de visie van kinderen op hun opvoeding en het probleemgedrag dat zij vertonen. Over de richting van deze samenhang is niets te zeggen. Doordat het onethisch is om manipulatie toe te passen binnen onderzoek naar dit onderwerp, zal er echter waarschijnlijk nooit onderzoek worden verricht waaruit causale relaties kunnen worden vastgesteld. Een volgende beperking is dat er gebruik is gemaakt van een niet-klinische steekproef waaraan weinig allochtone kinderen hebben deelgenomen. De resultaten kunnen dus niet worden gegeneraliseerd naar klinische kinderen of kinderen van allochtone afkomst. Het is wel te generaliseren naar Nederlandse kinderen van 11 en 12 jaar die op het regulier basisonderwijs zitten. Ten derde moet er voorzichtig omgegaan worden met de resultaten wat betreft externaliserend probleemgedrag. Uit analyse is gebleken dat de externaliserende schaal van de SDQ onvoldoende betrouwbaar is. Ten slotte is er alleen gebruik gemaakt van zelfrapportage door de kinderen. Zoals eerder is beschreven zitten er voordelen aan zelfrapportage. Echter, er dient rekening gehouden te worden met het feit dat het gerapporteerde opvoedgedrag van de ouders gebaseerd is op de visie van de kinderen. Hun perceptie kan conflicterend zijn met de werkelijkheid. Het probleemgedrag kan hierdoor eveneens subjectief zijn gerapporteerd. Bij toekomstig onderzoek is het

gebruik van meerdere informanten gewenst om bovengeschreven subjectiviteit te vermijden.

De gevonden resultaten wijzen in de richting van het belang van het vermijden van een vicieuze cirkel van negatief opvoedgedrag en probleemgedrag (Patterson, 1976). In opvoedprogramma's kan hierop worden ingegaan. Hierbij is het belangrijk om zowel negatief opvoedgedrag, als probleemgedrag tegen te gaan en positief opvoedgedrag te bevorderen. Aangezien de relatie waarschijnlijk bidirectioneel is, is het belangrijk om zowel wanneer een kind probleemgedrag vertoont als wanneer er sprake is van negatief opvoedgedrag, ondersteuning te bieden.

Het is wenselijk dat in nader onderzoek gebruik wordt gemaakt van een longitudinaal design waarbij niet alleen gebruik wordt gemaakt van zelfrapportage. Wanneer meerdere bronnen op meerdere tijdstippen worden aangehaald, kan een beter beeld worden geschetst van de relatie tussen opvoedgedrag en probleemgedrag bij kinderen en de richting hiervan. Daarnaast moet de relatie tussen positief opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag verder onderzocht worden aangezien de gevonden resultaten niet in overeenstemming zijn met de bestaande literatuur. Wanneer hier meer kennis over is, kunnen er betere adviezen worden gegeven met betrekking tot gewenst opvoedgedrag bij de aanwezigheid van internaliserend probleemgedrag bij het kind.

Conclusies

In dit onderzoek is aangetoond dat er een relatie bestaat tussen positief opvoedgedrag en externaliserend probleemgedrag bij kinderen. Daarnaast bestaat er een relatie tussen negatief opvoedgedrag en externaliserend en internaliserend probleemgedrag. Er zijn geen sekseverschillen gevonden in de relatie tussen opvoedgedrag en probleemgedrag. Met deze kennis kan betere invulling worden gegeven aan oudertrainingprogramma's. Het is belangrijk dat gezinnen niet in een vicieuze cirkel van negatief opvoedgedrag en probleemgedrag vervallen.

Acknowledgment

The authors are grateful for B. H. J. Brouns for his valuable comments, his never ending patience and his critical suggestions.

Literatuur

- Achenbach, T. M., Becker, A., Döpfner, M., Heiervang, E., Roessner, V., Steinhausen, H., & Rothenberger, A. (2008). Multicultural assessment of child and adolescent psychopathology with ASEBA and SDQ instruments: Research findings, applications, and future directions. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 49*, 251-275. doi:10.1111/j.1469-7610.2007.01867.x
- Amato, P. R., & Fowler, F. (2002). Parenting practices, child adjustment, and family diversity. *Journal of Marriage and Family, 64*, 703-716. doi:10.1111/j.1741-3737.2002.00703.x
- Atzaba-Poria, N., Pike, A., & Deater-Deckard, K. (2004). Do risk factors for problem behaviour act in a cumulative manner? An examination of ethnic minority and majority children through an ecological perspective. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 45*, 707-718.
- Barber, B. K., Olsen, J. E., & Shagle, S. C. (1994). Associations between parental psychological and behavioral control and youth internalizing and externalizing behaviors. *Child Development, 65*, 1120-1136. doi:10.2307/1131309
- Barling, J., MacEwen, K. E., & Nolte, M. (1993). Homemaker role experiences affect toddler behaviors via maternal well-being and parenting behavior. *Journal of Abnormal Child Psychology, 21*, 213-229. doi:10.1007/BF00911317
- Barnes, G. M., & Farrell, M. P. (1992). Parental support and control as predictors of adolescent drinking, delinquency, and related problem behaviors. *Journal of Marriage and Family, 54*, 763-776. doi:10.2307/353159
- Bosmans, G., Braet, C., Van Leeuwen, K., & Beyers, W. (2006). Do parenting behaviors predict externalizing behavior in adolescence, or is attachment the neglected 3rd factor? *Journal of Youth and Adolescence, 35*, 373-383.
doi:10.1007/s10964-005-9026-1
- Buldukoglu, K., & Kukulu, K. (2007). Maternal punishment practices in a rural area of Turkey. *Child: Care, Health and Development, 34*, 180-184.
doi:10.1111/j.1365-2214.2007.00780.x

- Burke, J. D., Pardini, D. A., & Loeber, R. (2008). Reciprocal relationships between parenting behavior and disruptive psychopathology from childhood through adolescence. *Journal of Abnormal Child Psychology, 36*, 679-692. doi: 10.1007/s10802-008-9219-7
- Dadds, M. R. & Salmon, K. (2003). Punishment Insensitivity and Parenting: Temperament and Learning as Interacting Risks for Antisocial Behavior. *Clinical Child and Family Psychology Review, 6*, 96-86. doi:10.1023/A:1023762009877
- Dalton, M. A., Adachi-Mejia, A. M., Longacre, M. R., Titus-Ernstoff, L. T., Gibson, J. J., Martin, S. K., Sargent, J. D., & Beach, M. L. (2006). Parental rules and monitoring of children's movie viewing associated with children's risk for smoking and drinking. *Pediatrics, 118*, 1932-1942. doi:10.1542/peds.2005-3082
- De Goede, I. H. A., Branje, S. J. T., & Meeus, W. H. J. (2008). Developmental changes in adolescents' perceptions of relationships with their parents. *Journal of Youth and Adolescence, 38*, 75-88. doi:10.1007/s10964-008-9286-7
- Domenech Rodríguez, M., Davis, M. R., Roderíguez, J., & Bates, S. C. (2006). Observed parenting practices of first-generation Latino families. *Journal of Community Psychology, 34*, 133-148. doi:10.1002/jcop.20088
- Dulmus, C. N., & Hilarski, C. (2006). Significance of gender and age in African American children's response to parental victimization. *Health and Social Work, 31*, 181-188. doi:10.1093/hsw/31.3.181
- Eisenberg, N., Zhou, Q., Spinrad, T. L., Valiente, C., Fabes, R. A., & Liew, J. (2005). Relations among positive parenting, children's effortful control, and externalizing problems: A three-wave longitudinal study. *Child Development, 76*, 1055-1071. doi:10.1111/j.1467-8624.2005.00897.x
- Fabes, R. A., Fultz, J., Eisenberg, N., May-Plumlee, T., & Christopher, F. S. (1989). Effects of rewards on children's prosocial motivation: A socialization study. *Developmental Psychology, 25*, 509-515. doi:10.1037/0012-1649.25.4.509
- Finkenauer, C., Engels, R. C. M. E., & Baumeister, R. F. (2005). Parenting behaviour and adolescent behavioural and emotional problems: The role of self-control.

International Journal of Behavioral Development, 29, 58-69.

doi:10.1080/01650250444000333

Galambos, N. L., Barker, E. T., & Almeida, D. M. (2003). Parents do matter: Trajectories of change in externalizing and internalizing problems in early adolescence. *Child Development*, 74, 578-594. doi:10.1111/1467-8624.7402017

Goodman, R. (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire:

A research note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38, 581-586.

doi:10.1111/j.1469-7610.1997.tb01545.x

Greenberger, E., Chen, C., Tally, S. R., & Dong, Q. (2000). Family, peer, and individual correlates of depressive symptomatology among US and Chinese adolescents. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68, 209-219.

doi:10.1037/0022-006X.68.2.209

Hipwell, A., Keenan, K., Kasza, K., Loeber, R., Stouthamer-Loeber, M., & Bean, T.

(2008). Reciprocal influences between girls' conduct problems and depression, and parental punishment and warmth: A six year prospective analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 36, 663-677. doi: 10.1007/s10802-007-9206-4

Jacobson, K. C., & Crockett, L. J. (2000). Parental monitoring and adolescent

adjustment: An ecological perspective. *Journal of Research on Adolescence*, 10, 65-97. doi:10.1207/SJRA1001_4

Kerr, M., & Stattin, H. (2000). What parents know, how they know it, and several forms of adolescent adjustment: Further support for a reinterpretation of monitoring.

Developmental Psychology, 36, 366-380. doi:10.1037//0012-1649.36.3.366

Lamborn, S. D., Mounts, N. S., Steinberg, L., & Dornbusch, S. M. (1991). Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development*, 62, 1049-1065.

doi:10.1111/j.1467-8624.1991.tb01588.

Liu, J. (2004). Childhood externalizing behavior: Theory and implications. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 17, 93-103.

doi: 10.1111/j.1744-6171.2004.tb00003.x

- Maag, J. W. (2001). Rewarded by punishment: Reflections on the disuse of positive reinforcements in schools. *Exceptional Children, 67*, 173-183.
- Marchand, J. F., & Hock, E. (1998). The relation of problem behaviors in preschool children to depressive symptoms in mothers and fathers. *The Journal of Genetic Psychology, 159*, 353-366. doi:10.1080/00221329809596157
- Mares, S. H. W., Lichtwarck-Aschoff, A., Burk, W. J., van der Vorst, H., & Engels, R. C. M. E. (2012). Parental alcohol-specific rules and alcohol use from early adolescence to young adulthood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 53*, 1-8. doi:10.1111/j.1469-7610.2012.02533.x
- Miller, S., Loeber, R., & Hipwell, A. (2009). Peer deviance, parenting and disruptive behavior among young girls. *Journal of Abnormal Child Psychology, 37*, 139-152. doi: 10.1007/s10802-008-9265-1
- O'Connor, T. G. (2002). Annotation: The 'effects' of parenting reconsidered: Findings, challenges, and applications. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 43*, 555-572. doi:10.1111/1469-7610.00046
- Patterson, G. R. (1976). The aggressive child: Victim and architect of a coercive system? In E. J. Mash, L. A. Hammerlynck, and L. C. Handy (Eds.), *Behavior modification and families* (pp. 267-316). New York: Brunner and Mazel.
- Pettit, G. S., Laird, R. D., Dodge, K. A., Bates, J. E., & Criss, M. M. (2001). Antecedents and behavior-problem outcomes of parental monitoring and psychological control in early adolescence. *Child Development, 72*, 583-598. doi:10.1111/1467-8624.00298
- Reitz, E., Dekovic, M., & Meijer, A. M. (2006). Relations between parenting and externalizing and internalizing problem behaviour in early adolescence: Child behaviour as moderator and predictor. *Journal of Adolescence, 29*, 419-436. doi:10.1016/j.adolescence.2005.08.003
- Ritchie, C., & Buchanan, A. (2011). Self-report of negative parenting styles,

- psychological functioning and risk of negative parenting by one parent being replicated by the other in a sample of adolescents aged 13–15. *Child Abuse Review, 20*, 421–438. doi:10.1002/car.1103
- Sanders, M. R., Bor, W., & Morawska, A. (2007). Maintenance of treatment gains: A comparison of enhanced, standard, and self-directed Triple P-Positive Parenting Program. *Journal of Abnormal Child Psychology, 35*, 983–998. doi:10.1007/s10802-007-9148-x
- Van Leeuwen, K. G., & Vermulst, A. A. (2004). Some psychometric properties of the Ghent Parental Behavior Scale. *European Journal of Psychological Assessment, 20*, 283–298. doi:10.1027/1015-5759.20.4.283
- Van Widenfelt, B. M., Goedhart, A. W., Treffers, P. D. A., & Goodman, R. (2003). Dutch version of the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). *European Child & Adolescent Psychiatry, 12*, 281–289. doi:10.1007/s00787-003-0341-3
- Webb, J. A., Bray, J. H., Getz, J. G., & Adams, G. (2002). Gender, perceived parental monitoring and behavioral adjustment: Influences on adolescent alcohol use. *American Journal of Orthopsychiatry, 72*, 392–400. doi:10.1037//0002-9432.72.3.392
- Weiss, B., Dodge, K. A., Bates, J. E., & Pettit, G. S. (1992). Some consequences of early harsh discipline: Child aggression and a maladaptive social information processing style. *Child Development, 63*, 1321–1335. doi: 0009-3920/92/6306-0008\$01.00
- Wicks-Nelson, R., & Israel, A. (2006). *Behavior disorders of childhood* (sixth edition). New Jersey: Prentice Hall.
- Zahn-Waxler, C., Klimes-Dougan, B., & Slattery, M. J. (2000). Internalizing problems of childhood and adolescence: Prospects, pitfalls and progress in understanding the development of anxiety and depression. *Developmental and Psychopathology, 12*, 443–466. doi:10.1017/S0954579400003102